

Působení theosofie. Vnější a vnitřní cesta

Esoterní hodina, Mnichov, 12. února 1911

Pro moderního člověka je důležité, aby si uvědomil, co činí, nastoupí-li esoterní život, jaké u něj nastanou změny.

Již jsme často slyšeli, že do duchovních světů nás vedou dvě cesty: jedna, kdy člověk sestupuje hluboko do svého nitra, aby zde našel spojení s Bohem, a druhá, kdy spěje ven do makrokosmu. Síly, které hledáme, které jsou mimo nás, které nás stvořily, máme v sobě, a hledáme je ne proto, že je nemáme, nýbrž proto, že je nepoznáváme. V theosofii se seznamujeme s oběma cestami, které se mají vzájemně udržovat v rovnováze, neboť moderní člověk již není způsobilý k tomu, aby šel jen jednou cestou. Obě cesty mají svá nebezpečí, o nichž budeme mluvit později, a obě jsou velmi těžké. Na tu první, vnitřní, vstupujeme v našich meditacích, v inspiraci; na tu vnější v imaginaci a důkladným studiem theosofických nauk o vývoji světa. Tímto studiem se rozvíjí nejen náš intelekt, nýbrž jsou ovlivňovány naše city, a zjistíme, že po roky trvajícím důkladném studiu těchto myšlenek se z nás stanou v podstatě jiní lidé.

Theosofie na lidi působí, ať už si pro ni dotyční přinášejí vnímavost či nikoli. Moderní lidé se dělí do dvou kategorií: na takové, kteří theosofii hledají a kterým dává to, o čem usilovali, a na takové, kteří si s ní nevědí rady a staví se vůči ní nepřátelsky. Od listopadu 1879 dozrála hrstka lidí k tomu, aby přijali theosofické nauky; je to ale jen malý houf, zatímco ostatní moderní lidé zatím nejsou schopni osvojit si tyto nauky a považují je za bláhovost, výmysl nebo se kvůli nim dokonce zlobí.

Éterné tělo lidí, kteří vykazují vnímavost vůči theosofickým naukám, je uváděno do lehkých vibrací, nechávají-li na sebe tyto nauky působit. Naproti tomu u člověka, který se zcela oddává duchu doby a věnuje se jen vnějškovosti, se éterné tělo

rozpíná a zředuje. A když takový člověk uslyší o theosofických duchovních naukách, je to, jako kdyby úzkým otvorem éterného těla zafoukal vítr, který se mu v nitru ohlásí jako bázeň a navenek vystoupí jako pochybnosti. Takový člověk vnímá jen tyto pochybnosti; ty jsou však projevem bázně a strachu, tedy dvou pocitů, jež vstoupily do jeho zředěného éterného těla jako do vzduchoprázdného prostoru a pro vědomí jsou zde patrné jako pochybnosti. Člověku, který se chová takto odmítavě, zatím nemůžeme pomoci. Lepší je, když ho s theosofií zatím necháme na pokoji. Kde se však nabízí příležitost, měli bychom podle zásady „Kapka za kapkou i kámen vyhloubí“ nechat tiše vplývat theosoňské myšlenky. Máme totiž už jen asi 400 let na to, abychom tyto nauky v hávu theosoňe zpřístupnili všem lidem. A aby měli všichni příležitost, narodí se ti, kdo se tomu v nynější inkarnaci bránili, během příštích 400 let ještě jednou. Pak tu ale musí být také příslušný houf těch, kdo budou theosoňii správným způsobem zastupovat.

Dlouho před událostí na Golgotě mohli jít lidé jen jednou cestou, cestou do nitra. Ve staré Indii, v Egyptě sestupovali lidé do svého nitra. Kdyby chtěli vstoupit do makrokosmu, ztratili by se v něm, ocitli by se před temnotou, před prázdnotou; lidé totiž byli tenkrát jiní v celé vzájemné konstelaci svých těl.¹ Tento způsob spojování se s Bohem sahá až do středověku; člověk se totiž mění jen zvolna. Mystikové jako Mistr Eckhart, Tauler, Molinos nás učí vnitřní cestě a velmi podrobně nám ji popisují. Molinos hovoří o pěti stupních pohroužení. Učí, že se musíme odvrátit od všeho vnějšího, abychom vstoupili do nitra, odvrátit 1. od všeho stvořeného, což odpovídá našemu fyzickému tělu; 2. od veškerého života, což odpovídá silám našeho éterného těla; 3. od svých talentů, což odpovídá astrálnímu tělu; 4. od svého Já, což se kryje s naší čtvrtou částí; a 5. že se musíme otevřít Bohu. Pro lidstvo bylo povolna čím dál nutnější, aby se ubíralo oběma cestami zároveň, vnitřní i vnější, a proto se v

---

¹ Míňena je konstelace jejich jednotlivých bytostných článků. (Pozn. vyd. něm. orig.)

11., 12. století objevily rosikruciánské tajné školy a učily oběma cestám.

Vnější cestu nám poprvé ukázal pisatel *Apokalypsy*. Ukazuje nám, že se musíme zcela odpoutat od [své] osoby, abychom po ní mohli jít. Skromným způsobem praví, že byl ve vytržení ducha na ostrově Patmos. To má ovšem zcela konkrétní význam. Aby člověk mohl jít touto vnější cestou, to znamená, aby dosáhl spojení s božstvím v makrokosmu, je nutné, aby si zvolil pevný bod, z něhož se bude koncentrovat. Jan Bohoslovec tak duchovně spočítal konstelaci, které by hvězdy dosáhly 30. září 395, a z tohoto bodu měl své vize. Onoho 30. září 395 se Slunce nacházelo v souhvězdí Panny, to znamená před Pannou; Měsíc byl pod ní. Tento obraz je vyjádřen v jedné ze sedmi pečetí.² Tento okamžik lze vypočítat i exoterně. Učenci to udělali a vyvodili z toho závěr, že *Apokalypsu* napsal teprve v této době žijící Jan Zlatoústý. Ve skutečnosti se zde však dotýkáme velkého tajemství; Apokalypsa totiž samozřejmě vznikla mnohem dříve a její pisatel se jen [v duchu] přenesl do roku 395.

Obě cesty ovšem skrývají nebezpečí, před nimiž se esoterik musí mít velmi na pozoru. I esoterik, který přijímá theosofické nauky, je vystaven útokům zástupů pochybností; to je přirozené a je to také lepší, než kdyby ve slepé víře bezmyšlenkovitě všechno přijímal. Tyto pochybnosti však samozřejmě musí překonat a jeho síly tím narostou.

Druhým nebezpečím, jemuž může esoterik na této vnější cestě podlehnout, je ztráta opory. Každý z nás, kdo se vážně zabýval studiem vývoje světa, pocítil, že mizí zájmy, jež ho dříve intenzivně zaměstnávaly, že se již o nic pozemského nemůže opřít. V tom spočívá nebezpečí, nikoli že si člověk tuto ztrátu opory uvědomí, ale že se mu ukáže v podobě vznešeného ideálu, o jehož dosažení bude usilovat, v podobě poslání, které musí splnit. Pokud to však u sebe prohlédneme a poznáme jako maskovanou absenci opory,

---

2 Pátá pečeť; viz *Okultní pečeteř a znamení*, barevná příloha mezi str. 32 a 33, Fabula 2000. (Pozn. edit.)

učiníme díky tomuto poznání velký pokrok na správné cestě.

Při sestupu do našeho nitra nám hrozí také dvě nebezpečí. Pohroužením se do sebe můžeme dosáhnout jisté rozkoše, pocitu příjemnosti v božství a tím podlehnout jemnému egoismu, jenž vede k tomu, že se odvrátíme ode všeho, co nás obklopuje a co by nás ještě mělo zajímat.

Druhé nebezpečí spočívá v tom, že to, s čím se člověk setká při proniknutí nitrem do duchovního světa, považuje za zjevení duchovna, zatímco to jsou třeba jen jeho vlastní pocity.

Středověcí mystikové theosofické nauky dosud neměli. Nikde je u nich nenajdeme. Jejich spojení s božstvím je jakýsi neobuddhismus. Vnější cestu ještě nepotřebují.

Průpověď: *Ex Deo nascimur. In Christo morimur* se v mystice používá také ve formě „V Kristu žijeme“.

Rudolf Steiner

GA 266/II